

מילד דאבדא

בנינים מתורת כ"ק אדמו"ר מלויבאוויטש זי"ע על פרקי אבות פרק שלישי

מכון 'אור החסידות', סניף ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד, 6084000 | טל' מערכת: 03-3745979 | orhachasidutil@gmail.com

יא. רבי אלעזר המודעי אומר, המחלל את הקדשים, והמבזה את המועדות, והמלבין פני חברו ברבים, והמפר בריתו של אברהם אבינו עליו השלום, והמגלה פנים בתורה שלא בהלכה, אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים, אין לו חלק לעולם הבא.

וזהו דיוק הלשון "המחלל" – שמראה שלדעתו הקרבן הוא חולין.

ובזה לא חטא חטא פרטי, אלא עקר יסוד גדול בתורה, שהרי התורה נתנה כוח לאדם שע"י מעשיו יכול הוא להפוך ענין של חול לענין של קדשים, והמחלל את הקדשים לא רק שאינו משתמש בכוח זה, אלא אדרבה, הוא לוקח ענין שיהודי אחר הפך ל"קדשים" והוא ע"י פעולתו הופכו לחולין. ומכיון שעקר יסוד גדול בתורה, לכן אין לו חלק לעוה"ב.

"המבזה את המועדות" – אין מדובר בשבת ש"מיקדשא וקיימא" (ביצה יז, א), אף שבוודאי המבזה את השבת הוא עניין חמור מאוד, אלא במועדות ש"ישראל אינהו דקדשינהו לזמנים" (ברכות מט, א) ונקבעים על ידי קידוש בית דין.

ומכיון שהוא מבזה את המועדות, הרי גם בזה עוקר את היסוד הגדול שנתן הקב"ה כח בידי בני אדם להוסיף קדושה בעניני חולין, ומכיון שהוא מבזה ועוקר יסוד זה לכן אין לו חלק לעוה"ב.

"המלבין פני חברו ברבים" – דייק ר"א לומר "חברו - ברבים" דווקא, אף שלכאורה גם באדם שאינו מכירו יש עוון הלבנת פנים, וגם בהלבנת פנים ביחיד שייך "אזיל סומקא ואתי חיורא" (ב"מ נח, ב).

והביאור בזה הוא, שזה שהשני הוא "חברו" הוא ענין שנעשה על ידי מעשי בני אדם, שמבכירתם נעשו חברים. וענין זה ניכר יותר "ברבים", שהרי כשנמצאים רק שניהם אין הדבר ניכר כ"כ שעם משהו אחר ה' מתנהג באופן אחר, ורק כשעומדים שם גם אחרים, אז ניכר הדבר שיש יחס מיוחד בין החברים, שמתנהגים אחד לשני באופן שונה ומיוחד.

וזהו החומר המיוחד ב"המלבין פני חברו ברבים", שמשמש בענין החברות הנעשית ע"י פעולת בני אדם, ולא

עיונים וציאורים

העוון המשותף לכל אלו שאין להם חלק לעוה"ב

יש להבין מהו המיוחד בחמשת העניינים שמונה ר' אלעזר המודעי, ומדוע דווקא עליהם נאמר העונש ש"אין לו חלק לעולם הבא".

ויש לבאר אשר כל אלו החמשה חוטאים בחטא מיוחד וחמור:

יסוד גדול בתכלית בריאת העולם ובעבודת בני ישראל עלי אדמות הוא שהקב"ה נתן כח לבני ישראל לחדש ולהוסיף קדושה בענייני החולין, גם בענינים שלא הייתה בהם קדושה מקודם.

וזהו החומר המיוחד בחמישה דברים אלו שנמנו כאן שהם דברים הבאים להכחיש ולבטל הקדושה שבאה ע"י מעשי בני אדם:

"המחלל את הקדשים" – במפרשים (רע"ב כאן ועוד) ביארו שהכוונה למי שמביא קדשי מזבח לידי פגול ונותר וכיו"ב. ויש להקשות, דאם הכוונה לזה הול"ל "המפגל והמביא לידי נותר וטמא" וכיו"ב, ומדוע נאמר באופן כללי "המחלל את הקדשים"?

ויש לבאר שכאן אין מדובר במי שנתעצל לאכול הקרבן והביאו לידי נותר, או שפיגל את הקרבן וכיוצא, שאלו מאמינים בקדושת הקרבן אלא שחטאו בו.

כי אם מדובר במי שאומר שהגם שהתורה אומרת שדברים אלו קדושים הם, מ"מ הוא ינהג עמהם באופן של חולין להראות שאין קדושה כלל בדברים אלו.

הנשמה - שני פרטים אלו הם ביחס לגוף היהודי, ולאחרי זה בא הענין שקשור לנשמתו של היהודי, ענין התורה, והוא "המגלה פנים בתורה שלא כהלכה".

וזהו החומר המיוחד שבא לבאר במשנתנו, כאשר אדם לוקח ענין של קדושה בכל אחד מהפרטים הנ"ל, ומשתמש בו לענין הפכי ר"ל.

הוא ה' אומר

הקשר בין מאמר המשנה להתנא שאמרו

ידיעתו של רבי אלעזר המודעי

יש לבאר את שייכות מאמר ר' אלעזר המודעי למהותו הכללית:

ר' אלעזר המודעי ה' דר במודיעים, ונקרא "המודעי" על שם עירו (ראה רש"י ד"ה המודעי ב"ב י, ב), והנה, מודיעים נחשבת כמקום רחוק מירושלים, שכן אמרו בפסחים (צג, ב) "איזו היא דרך רחוקה מן המודיעים ולחוק".

והנה, הריחוק מירושלים וממקום המקדש מורה גם על ריחוק רוחני מן הקדושה, ומכיוון שר' אלעזר המודעי ה' דר במקום רחוק, ידע והכיר בתכונת נפשם של אלו הנמצאים במקום רחוק מן הקדושה, "בדרך רחוקה", ששייך אצלם גם מצבים נחותים אלו של "המחלל את הקדשים" וכו', ולכן התעסק במצבים אלו להזהיר שאין להם חלק לעולם הבא.

עוד יש לומר, שנקרא "המודעי" לא רק על שם מקומו, אלא גם על שם תכונתו שהי' יודע ובקיא בעניינים שונים, וכמו שהי' רבן גמליאל רגיל לומר (שבת נה, ב ועוד) "עדיין צריכים אנו למודעי".

וכן מצינו בנוגע לידיעתו של ר' אלעזר המודעי, שבזמן שצר אדריינוס על ביתר ג' שנים ומחצה, ובכל יום ויום ר' אלעזר המודעי ה' "יושב על השק ועל האפר, ומתפלל בכל יום ואומר רבון העולמים אל תשב בדין היום" (ירושלמי תענית פ"ד ה"ה. איכ"ר פ"ב, ד).

וחזינן שלא ביקש ר' אלעזר מהקב"ה שלא יחריבו הרומאים את ביתר, כי אם "אל תשב בדין היום", וגם תפלתו הייתה לאותו יום בלבד ולא יותר, כי הייתה לו ידיעה בעניינים נשגבים אלו, וידע שמצד גודל הירידה דביתר אין לו מה לבקש על זמן ארוך יותר מיום אחד, שאז, תהי' זו תפלת שוא. וכן אין לו לבקש שלא תחרב ביתר כלל, כי ידע שגם תפילה זו לא תועיל, ולכן ביקש רק זה ש"אל תשב בדין היום".

ונמצא שידע איזו תפילה מתקבלת ואיזו לא תתקבל, וידע גם תכונות נפש האדם, ומצבם וענייניהם גם של הנמצאים במצב נחות כל כך - "בדרך רחוקה", ומשום ידיעות מיוחדות אלו נקרא "אלעזר המודעי".

רק שאינו מנצלה כדבעי, אלא עושה בה ענין הפכי, והוא מלבין פני חבריו, ודוקא ברבים, וע"כ אין לו חלק לעולם הבא.

"והמפר בריתו של אברהם אבינו ע"ה" - יש לתמוה, הלא אין מלין מפני ציווי ה' לאברהם, אלא מפני שנצטוונו בהר סיני על ידי משה (ראה פיה"מ להרמב"ם חולין ספ"ז), ומדוע מדגיש "בריתו של אבינו ע"ה"?

והביאור בזה הוא, שהחומר המיוחד שעליו נאמר ש"אין לו חלק לעולם הבא" אינו על זה שלא מל באונס או במזיד ר"ל, אלא על מי שיודע שברית זו היא "בריתו של אברהם אבינו", והיינו, ברית בין ישראל להקב"ה שנכרתה ע"י אברהם אבינו, והוא בא ומפר את הברית שנקבעה ע"י ידי אברהם.

ונמצא שגם כאן עיקר החטא הוא שלוקח ענין של קדושה שנפעלה ע"י מעשה בני אדם - בריתו של אברהם אבינו, ולא רק שאינו מקיים את הברית, אלא מפר את הברית, ומכיון שיש כאן עקירת היסוד של הקדושה שנפעלת ע"י מעשי בני אדם, לכן אין לו חלק לעוה"ב.

"המגלה פנים בתורה שלא כהלכה" - התורה נמסרה משה ליהושע, ומשם לזקנים וכו' כמבואר בארוכה בפרק ראשון, עד שעברה למלמד והר"מ שלו, וכל זאת בכדי שיפרשה ויבינה וילמדה כהלכה גם הלאה.

וכאשר עומד הוא, ונוטל את התורה שנמסרה לו על ידי בני אדם, ומנצלה לעניין של היפך המסורת והיפך כוונת הקב"ה, הרי הוא מהרס ומחלל את הקדושה שבאה אליו ע"י מעשי בני אדם, ולכן אין לו חלק לעוה"ב.

ועל כל אלו הובא במפרשים (רע"ב ועוד) שכ"ז אם "לא חזר בתשובה מאחת מעבירות הללו שבידו", אך "אם חזר בתשובה קודם מותו, אין לך דבר שעומד בפני התשובה".

דרוש וקבל שכר

זמן ומקום, גוף ונפש, האדם עצמו וזולתו

יש לבאר שחמשת העניינים שנמנו במשנה כאן כוללים כמה פרטים בסוג הקדושה שמתחלל ע"י מעשי האדם:

זמן ומקום - "המחלל את הקדשים" - קשור לענין המקום, שהרי בקדשים יש מקום קדוש, ודבר גשמי מקודש, שכל דבר גשמי יש בו ששה קצוות ומדוד במידה מוגבלת של מקום. ו"המבזה את המועדות" - קשור לענין הזמן, כמובן בפשטות.

שני דברים אלו, המקום והזמן, הם ההגבלות וההגדרות של העולם הזה והדברים הגשמיים, ולאחרי זה בא במשנה עניין שהוא למעלה מהגבלות ומדידות העולם הזה - עם ישראל.

יהודי עצמו וזולתו - ובזה עצמו שני פרטים: א. ביחס ליהודי שני - "המלבין פני חברו ברבים". ב. ביחס לאדם עצמו - "המפר בריתו של אברהם אבינו".